

Bílkoviny

BÍLKOVINY

> vysokomolekulární látky polymerního charakteru
 > složené z α -L-aminokyselin spojených **peptidovou vazbou**

aminokyseliny

- nepolární *Ala, Val, Leu, Ile, Phe, Trp, Met, Pro*
- polární *Gly, Ser, Thr, Tyr, Cys, Asn, Gln*
- kyselé *Asp, Glu*
- bazické *Lys, Arg, His*

Bílkoviny

> bílkoviny jsou podobně jako AK amfionty, tvoří **vnitřní soli**, mají dipolární charakter

kyselější pH ← pI → zásaditější pH

> pI je **isoelektrický bod**

- ↳ v tomto bodě je součet nábojů nulový
- ↳ bílkovina se nepohybuje v elektrickém poli
- ↳ je nejméně rozpustná

> **funkce**:

- ↳ stavební
- ↳ transportní
- ↳ obranná (protilátky)
- ↳ katalitická (enzymy)
- ↳ regulační (hormony, receptory)
- ↳ nutriční

Dělení bílkovin

1. skleroproteiny

- ↳ fibrilární bílkoviny
- ↳ nerozpustné ve vodě
- ↳ např. kolagen

2. sféroproteiny

- ↳ globulární bílkoviny
- ↳ rozpustné ve vodě
- ↳ např. albumin

3. jednoduché (obsahují pouze AK)

4. složené

- ↳ glykoproteiny
- ↳ lipoproteiny
- ↳ nukleoproteiny
- ↳ metaloproteiny

Struktura

primární

- ↳ způsob zřetězení AK, jejich sled (sekvence)
- ↳ kodována v DNA

DNA → mRNA → bílkovina

- ↳ determinuje struktury vyššího řádu

sekundární

- ↳ vnitřní prostorové uspořádání řetězce AK
- ↳ teoreticky může řetězec zaujmout jakoukoliv polohu ale energeticky nejvýhodnější je ta, kde všechny -NH- skupiny jsou vázány **vodíkovým můstkem** s -CO- skupinami

- ↳ v rámci jednoho řetězce: **α helix**
- ↳ mezi dvěma řetězci: **β skládaný list**
  - ↳ paralelní
  - ↳ antiparalelní
- ↳ zvláštní typ: **kolagenová šroubovice**

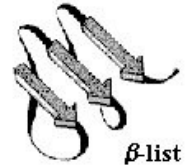
Struktura

terciární

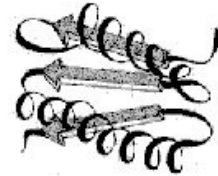
- ↳ prostorové poskládání sekundární struktury
- ↳ udržována těmito vazbami:
  - disulfidové můstky
  - iontové interakce
  - hydrofobní interakce
- ↳ vyplývá z primární struktury, jde o konformaci energeticky nejvýhodnější

kvartérní

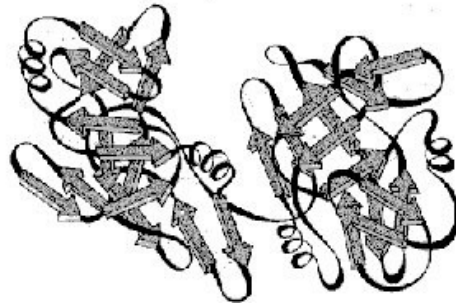
- ↳ typická pro bílkoviny složené z několika **podjednotek**
- ↳ jde o uspořádání jednotlivých podjednotek
- ↳ např. hemoglobin

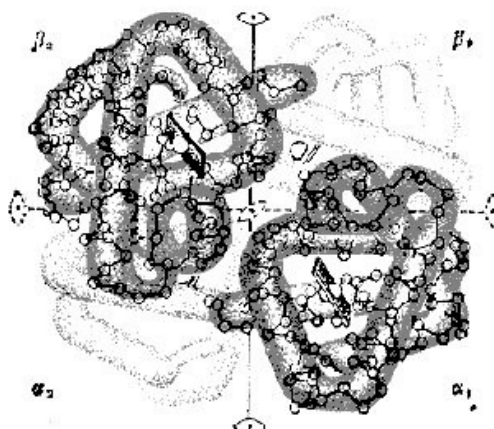
terciární

reálná bílkovina
kyselá proteináza

kvartérní

hemoglobin - 4 podjednotky

Bílkoviny

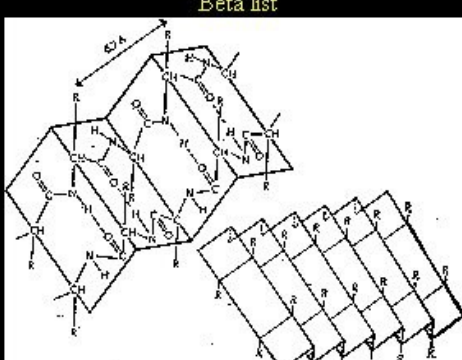
↳ při poškození konformace dojde k **denaturaci**, bílkovina ztrácí svou funkční podobu
tento proces je někdy vratný, návrat do správné konformace označujeme **renaturace**

↳ bílkoviny tvoří **koloidní roztoky**, vykazují pak vlastnosti pro tyto roztoky typické:

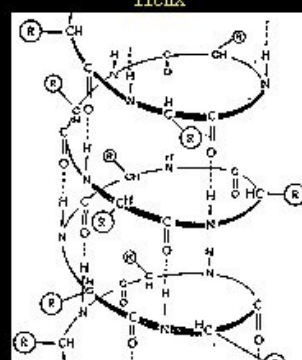
- ⊗ Brownův pohyb
- ⊗ Tyndalův efekt
- ⊗ onkotický tlak

↳ při zvyšování koncentrace solí v roztoku bílkovin dochází k **vysolování** - bílkovina ztrácí svůj hydratační obal a stává se nerozpustnou

Beta list

Helix

Makromolekuly bílkovin mají pro život základní funkci.

Funkčně mnohostranné molekuly jednak tvoří **podstatnou strukturální základnu buňky**, ale zároveň jsou **dynamickými molekulami**, které **zajišťují katalýzu reakcí jako enzymy** a to buď **intracelulárně** nebo **extracelulárně**.

Dynamickými molekulami jsou bílkovinné regulátory, jakými jsou např. **hormony**.

Důležitou roli hrají též bílkoviny **krvního séra**, **kontraktilní bílkoviny** nebo **protilátky**.

Primární strukturou bílkovin se rozumí **pořadí aminokyselin vázaných** peptidovou **vazbou v lineárním řetězci** (kódováno v DNA). Vyskytovat se mohou i vazby mezi bočními skupinami aminokyselin, zejména se jedná o **disulfidické vazby** —S—S—.

Sekundární struktura bílkovin (různé periodické motivy v konformaci peptidového řetězce) vzniká na základě struktury primární stabilizací polypeptidu **vodíkovými můstky** mezi atomem kyslíku ze skupiny —CO— s vodíkem ze skupiny —NH—, příp. —OH.

Bílkoviny vláknité (fibrilární) tvoří vodíkové můstky mezi jednotlivými peptidovými řetězci, **bílkoviny globulární** tvoří M_H v rámci jednoho polypeptidu.

Vláknité bílkoviny mohou být dvojí struktury, buď **paralelní** nebo **antiparalelní**, hlediskem pro hodnocení jsou buď souběžně ležící C a N-konce nebo protilehle ležící.

Sekundární struktura určuje i prostorové uspořádání molekuly, antiparalelní struktura formuje molekulu do **dvou rovin**,

- ☞ **s tvarem skládaného listu** tzv. **beta-struktura**
- ☞ energeticky výhodnější je **svnutí celé molekuly do závitnice (helix)**

Pro většinu bílkovin se jeví výhodnější **pravotočivá** závitnice, protože se ve struktuře bílkovin vyskytují pouze **L-aminokyseliny**, směřují boční skupiny aminokyselin kolmo vůči podélné ose závitnice volně do prostoru.

Některé úseky bílkovin helix netvoří a proto jsou výrazně ohebnější. Prostorové uspořádání polypeptidů je důležité pro jejich charakteristické vlastnosti, právě prostorová struktura je nezbytná pro dobrou funkci enzymů, které pracují na **principu zámku a klíče**.

Narušení bílkoviny vede k její denaturaci, která je vždy doprovázena **ztrátou fyziologické vlastnosti**. Denaturace složitějších struktur je vratná a proces sanující následky denaturace se **nazývá renaturace**.

Molekuly fibrilárních bílkovin bývají tvořeny dlouhými úseky periodicky uspořádaných řetězců. Pro globulární bílkoviny jsou typické krátké periodické úseky, které bývají kombinovány do tzv. **supersekundárních motivů (struktur)** typu $\alpha\alpha$, $\alpha\beta\alpha$ apod. V této souvislosti je nutno zdůraznit, že periodicitu prostorového uspořádání není funkčně preferována. Výstavba prostorové struktury je totiž podřízena jedinému cíli – molekula musí být schopna vykonávat svou biologickou funkci. Ta je podmíněna „správným“ tvarem celé molekuly, který popisujeme na úrovni **terciární struktury** (prostorové vztahy nesousedních částí řetězce).

Funkční struktura mnoha bílkovin vzniká teprve kombinací několika kompletně „sbalených“ bílkovinných struktur s definovanou terciární strukturou. Říkáme, že tyto bílkoviny mají **kvarterní strukturu** (vznik oligomerních struktur) a jejich složky nazýváme *podjednotky*. Ty mohou být různé nebo odlišné.

Složené bílkoviny – proteidy

Podle **nebílkovinné složky** rozlišujeme proteidy do několika skupin:

- ☞ **lipoproteiny**
- ☞ **glykoproteiny**
- ☞ **chromoproteiny**

☞ **fosfoproteiny**

☞ **nukleoproteiny**

Chromoproteiny jsou **barevné**, což způsobuje **prostetická skupina obsahující atomy kovů** c(železo vázané v porfyrinu, měď v hemokyaninu). Mezi chromoproteiny patří: **hemoglobin, myoglobin, cytochromy**.

Glykoproteiny obsahují **sacharidovou část**, která může tvořit až 50% hmotnosti molekuly. Někdy to jsou jen krátké řetězce oligosacharidů. Jsou to např. **krevní plazmatické bílkoviny, hormony a enzymy**.

Lipoproteiny jsou zpravidla lehčí než voda, lipidická složka tvoří zpravidla 40 až 90% hmotnosti molekuly. Náleží sem některé **krevní plazmatické bílkoviny a membránové bílkoviny**.

Nukleoproteiny, DNA a RNA eukariotických organismů je svázána s bílkovinami, s tzv. **histony**.

ODKUD SE BERE SEXUÁLNÍ TOUHA

Zamilování je jen pomíjivý výsledek chemických reakcí.....:)))

Zdroj: <http://lidovky.centrum.cz/zajimavosti/clanek.phtml?id=237862>

Střední mozek

Dopamin

Dopamin je pravděpodobně nejdůležitější ze všech neuropřenašečů, které se podílejí na pocitu touhy. Neurony produkující dopamin v centrální části mozku "zabarvují" lidské vnímání vnějšího světa, a vytvářejí tak to, co jsme zvyklí nazývat chuti na sex neboli libido.

Serotonin

Tento neuropřenašeč pomáhá člověku dosahovat uspokojení včetně toho, které lidé pociťují po orgasmu. Serotonin umí umocňovat touhu nejlépe ve vzájemné spolupráci s dopaminem. Léky, které tělu dodávají serotonin, např. Prozac, však paradoxně mohou schopnost dosahování orgasmu snižovat.

Hypofýza

Oxytocin

Hormon, produkovaný především hypofýzou, méně vaječníky a minimálně varlaty pomáhá aktivovat produkci mléka, děložní stahy během porodu a stahy dělohy a vagíny při orgasmu. Také přispívá k pocitům, které poutají rodiče k jejich dětem.

Srdce a krev

oxid dusnatý

Když jsme vzrušení, uvolňují buňky v oblasti genitálií tuto chemikálii, která rozšiřuje cévy, a znásobuje tak průtok krve. Léky jako Viagra podněcují právě uvolňování oxidu dusnatého.

Potní žlázy

Feromony

Vědci věří, že tyto chemikálie, které se tvoří v potních žlázách a kolem pohlavních orgánů, jsou nositeli sexuálně podněcujících signálů, které mohou - nevědomě - zachytit jedinci opačného pohlaví. Tato funkce feromonů byla zatím prokázána u hmyzu.

Útroby

vazoaktivní polypeptid

Tento protein obsažený v lidských útrobach a mozku pracuje podobně jako oxid dusnatý: rozšiřuje cévy, zvětšuje průtok krve, a tím zlepšuje erekci a podněcuje libido.

Nadledviny

adrenalin/ noradrenalin

Tyto neuropřenašeče se nacházejí v nadledvinách a v neuronech mozku a míchy a hrají důležitou roli v usnadnění vzrušení a orgasmu. Povzbuzují tělo dávkami přirozeného adrenalinu, urychlují bušení srdce a zvyšují krevní tlak.

Pohlavní orgány

Estrogeny

Hormony tvořené ve vaječnicích regulují ovulaci (uvolňování zralého vajíčka). Podílí se také na podněcování pocitů touhy u žen (i mužů).

Testosteron

Malé množství testosteronu se tvoří v mozku, ale většinu produkují varlata a nadledviny (u žen se však rychle mění v estrogen). Pro muže je testosteron klíčovým hormonem touhy, pocitů pozitivní energie a pohody. Je-li ho málo, tak jak muži, tak ženy zakoušejí nižší libido.